

KVALITEET- INIMENE

**EHK KODANLASEST
AADLIMEES**

Molière

Molière

KVALITEETINIMENE

EHK KODANLASEST AADLIMEES

LAVASTAJA

Maria Peterson (Theatrum)

TÕLKIJA

Lauri Leesi

HELILOOJA

Jean-Baptiste de Lully

KUNSTNIK

Pille Jänes

KOSTÜÜMIKUNSTNIK

Maarja Naan

MUUSIKALINE KUJUNDAJA

Eva Eensaar-Tootsen

LALUÕPETAJA JA KONTSERTMEISTER

Peeter Konovalov

KOREOGRAAF

Hanna Junti

LAVAVÕITLUS

Tanel Saar (VAT teater)

VALGUSKUJUNDAJA

Laura Maria Mäits

ETENDUSE JUHT

Aili Nohrin

VALGUSMEISTER

**Laura Maria Mäits või
Mari-Riin Paavo**

HELIMEISTER

Sigrid Koor või Lauri Lüdimois

GRIMEERIJAD

**Merle Liinsoo, Ülle Konovalov,
Merle Saluveer, Grete-Liis Oja**

KOSTÜMEERIJAD

Annika Mänd, Anna Maria Praks

LAVAMEISTER

Kristjan Rohtla

Esietendus 25. aprillil 2026 Ugala teatri suures saalis

LOOMINGULINE JUHT

Liis Aedmaa

TEATRIJUHT

Heigo Teder

OSADES

HÄRRA JOURDAIN, kodanlane **Aarne Soro**

PROUA JOURDAIN, tema naine **Jaana Kena**

LUCILE, härra Jourdaini tütar **Margaret Sarv**

NICOLE, toatüdruk **Merlin Kivi**

CLEONTE, Lucile'i armsam **Jass Kalev Mäe**

COVIELLE, Cleonte'i teener **Alden Kirss**

DORANTE, krahv, Dorimene'i armsam **Janek Vadi**

DORIMENE, markiis **Adeele Jaago**

MUUSIKAÕPETAJA **Tarvo Vridolin**

MUUSIKAÕPETAJA ÕPILANE, klavessiinimängija **Marge Loik** (külalisena)

TANTSUÕPETAJA **Janek Vadi**

VEHKLEMISÕPETAJA **Riho Kütsar**

FILOSOOFIAÕPETAJA **Vallo Kirs**

RÄTSEPMEISTER **Riho Kütsar**

RÄTSEPMEISTRI ÕIPIPOISID **Leonhard Sass Taalmaa** (külalisena),

Saara Kaljujärv (külalisena), **Jens-Patrik Rand** (külalisena),

Jens Lootus (külalisena)

KAKS TOAPOISSI **Vallo Kirs, Jaana Kena**

ÜKS NAISLAULJA **Merlin Kivi**

KAKS MEESLAULJAT **Jass Kalev Mäe, Alden Kirss**

TANTSIJAD, KOKAPOISID **Leonhard Sass Taalmaa** (külalisena),

Saara Kaljujärv (külalisena), **Jens-Patrik Rand** (külalisena),

Jens Lootus (külalisena)

MUFTI **Riho Kütsar**

MUFTI SAATJASKOND **Leonhard Sass Taalmaa** (külalisena),

Saara Kaljujärv (külalisena), **Jens-Patrik Rand** (külalisena),

Jens Lootus (külalisena), **Vallo Kirs,**

Adeele Jaago, Tarvo Vridolin

Molière (kodanikunimega Jean-Baptiste Poquelin, 1622–1673) oli 17. sajandi prantsuse näitekirjanik, näitleja ja oma teatritrupi asutaja, keda peetakse prantsuse klassitsistliku komöödia suurimaks meistriks. Tema isa oli Pariisi jõukas kodanlane ja käsitöömeister, kes soovis pojast kasvatada endale ametijärglast, kuid nii ei läinud. Poeg loobus isegi advokaadikarjäärist ja asutas hoopis oma teatritrupi, kus töötas korraga nii komöödiakirjaniku, lavastaja kui ka näitlejana. Molière oli sealjuures tema lavanimi.

Esimene õnnestumine tuli 1659. aastal lühinäidendiga „Naeruväärsed eputised“ („Les Précieuses ridicules“), mis meeldis monarhile ja tõi näitekirjanikule õukonna soosingu. Paraku suutis Molière mitmed ühiskonnagrupid, nt vaimulikud, põhjalikult välja vihastada ja näidendi „Tartuffe“ lavastamiseks loa saamine võttis aega ligi viis aastat. Ühelt poolt võibki öelda, et kogu tema karjääri saatis kriitika ja tema kohta levitatud laim. Teiselt poolt ei saa eirata tema populaarsust ja produktiivsust. Vaevalt kümmeaastaga suutis Molière luua ridamisi maailma teatrija kirjandusluku läinud komöödiad:

„Meeste kool“ („L'École des maris“, 1661), „Naiste kool“ („L'École des femmes“, 1662), „Tartuffe“ (1664), „Don Juan“ (1665), „Misanthrop“ („Le Misanthrope“, 1666), „Ihnur“ („L'Avare“, 1668), „Õpetatud naised“ („Les Femmes savantes“, 1672), „Ebahaige“ („Le Malade imaginaire“, 1673) jm. Eesti teatrisse jõudsid tema näidendid esmakordselt 1920ndatel aastatel ja neid on sellest alates lavastatud üle 70 korra.

Molière'i näidendite tugevuseks on oskus peegeldada oma kaasaja kombeid ja elu värvikamalt kui ükski teine tolleaegne näitekirjanik. Tema näidendite ühiskonnakriitika, filosoofilised alltekstid ja terav satiir naeruvääristavad üldlevinud inimlikke nõrkusi, nagu silmakirjalikkus, minakesksus, liigne enesekindlus, ahnus, peenutsemine ja valelikkus. Just koomika võimaldas tal rääkida ausalt humaansetest väärtustest. Näidendil „Kodanlasest aadlimees“ („Le Bourgeois gentilhomme“, 1670) on Molière'i loomingus eriline koht, sest see on kirjutatud proosas ja selles on oluline osa tantsul ja Jean-Baptiste de Lully muusikal. Oma meelelahutusliku vormi ja ühiskonnakriitilise sisuga sai see õukonnas väga populaarseks. Loo keskmes on kergeusklik härra Jourdain, kes püüab iga hinna eest hüpata üle oma varju ja saada aadlikuks. Ta on naeruväärne, jäljendab pimesi õukondlikke kombeid, laseb end teistel ära kasutada ja usub kõike, mis talle kokku lubatakse. Ometi tõstatab ta seeläbi ühe ajatu küsimuse – mis on päriselt iga inimese elus oluline. Molière jättis teatrisse kõik. Ta suri 1673. aastal pärast „Ebahaige“ neljandat etendust, kus ta ise näitlejana kaasa tegi.

KAS VÄÄRIKUS ON VÄLISTES VORMIDES VÕI JUBA SÜNDIDES OLEMAS?

Vastab lavastaja Maria Peterson

Oled Theatrumi näitleja, lavastaja ja Vanalinna Hariduskollegiumi õpetaja. Oled öelnud, et õpetajana ei loobu Sa inimese väärikuse hoidmisest. Mis Sinu jaoks on väärikus ja miks see on nii oluline?

Väärikus tähendab, et inimese vabadust hoitakse. Inimest austatakse ja ta tunneb, et ta ei pea tegema midagi sellist, mis tema sisemise tõeunde ja südametunnistusega vastuollu läheks.

See seostub Molière'i „Kodanlasest aadlimehe“ temaatikaga, kus peategelane härra Jourdain tahab saada aadlikuks. Aga on see ikka päriselt tema sisemine soov?

See on tõesti sarnane teema ja tõstatab küsimuse, kus see väärikus siis asub. Kas väärikus on välistes vormides ja milleski, mis tuleb saavutada, või on see tegelikult juba sündides olemas? Peamine, mida härra Jourdain tahab, on ikkagi austus. Ilmselt tunneb ta, et oma perekonnas ja siseriingis ei ole ta seda piisavalt pälvinud, mistõttu tahabki ta jõuda ja kuuluda seltskonda, kus temaga väärikalt ja austusväärset käitutaks. Lisaks sellele peamisele motivaatorile on ta armunud ühte daami, kes asub seal n-ö väärikas ja kõrgemas seltskonnas. Selline näivuse ja tegelikkuse kontrast kipub minema hästi suureks olukorras, kus me mingi kuuluvustunde pärast hakkame ennast võõrasse süsteemi paigutama. Muutume sellises olukorras ka väga hapraks ja kergesti manipuleeritavaks. Proovime väliseid vorme üle võtta, et teistega sobituda. Sealt tekibki naeruväärseid ebakõlasid. Kahjuks on ka endiselt inimesi ja inimgrupe, kes oskavad inimeste nõrkusi ära kasutada.

On siis välist vormi võrreldes sisemiste kvaliteetidega kuidagi lihtsam omandada?

Kui sa tahad väliste näitajate põhjal kuhugi kuuluda ja atraktiivsesse seltskonda sulanduda, siis sa võib-olla ei tajugi kõiki neid sisemisi mängu ja dünaamikaid, mis seal sees võivad olla. Lihtsalt võtad esmalt ette välise ja proovid selle kaudu jõuda järgmise kihistuseni.

Kui oluline teema on kuulumine Sinu jaoks?

Loomulikult on see väga oluline. Üldiselt olen saanud kuuluda väga hingelähedastesse kooslustesse. Samas ei saa salata, et olen olnud ka vist terve elu üsna isepäine. Ma ei ole kunagi kedagi otseselt fännanud ja selline maailm on mu jaoks suhteliselt kauge. Minu jaoks on oluline olla võimalikult autentne ja siiras. Loomulikult ei ole see alati võimalik ja me kõik täidame mingeid rolle. Ikka on üritusi, kus tuleb järgida teatud etiketti ja viisakusreegleid ja see on arusaadav. Aga ka sel puhul püüan ma teadvustada, et tegemist on mänguga, ja nautida mängu ilu. Eelistan elus alati maskita olekut.

Kuidas näidend „Kodanlasest aadlimees“ Sinuni jõudis?

Mul tekkis juba lapsena huvi klassikalise näitekirjanduse vastu – alustasin Anton Tšehhovi lugemisega. Näiteks „Kolm öde“, mille telelavastust vaadates tekkis mul tahtmine see teksti kujul läbi lugeda. Seega huvi klassika vastu oli olemas juba varases eas. „Kodanlasest aadlimehe“ puhul on mul meeles, kuidas isa Lembit Peterson

lavastas selle Eesti Draamateatris. Ma olin siis 13-aastane. Ma vaatasin seda mitmeid ja mitmeid kordi. Tõnu Aav mängis peaosas. Juhan Viidingut ja Tõnis Rätsepap mäletan samuti. Kui olime 10–11-aastased, siis lavastasime oma lõbuks Valgemetsas Maria Lotmani, Rebekka Lotmani, Triinu Lotmani ja Aleksandra Lotmaniga Molière'i „Õpetatud naise“. Õppisime värsid selgeks ja väga tore oli. Ma mäletan seda energiat, mis mulle Molière'i loominguga ja eriti „Kodanlasest aadlimehe“ puhul meeldis. Ilmselt nende impulsside mõjul lavastasingi ma seda „Kvaliteet-inimese“ nime all 2012. aastal Vanalinna Hariduskolleeiumi lõputööna. See oli väga musikaalne klass, kellest paljud on praeguseks teatris tegevad. Lõputöö kohta mängiti seda väga palju. Mäletan, et mõtlesin juba tol ajal, et kunagi oleks seda huvitav teha ka täiskasvanutega ja kui mõtlesin, kes võiks peaosas olla, siis esimese ja ainsana tuli pähe Aarne Soro. See oli 14 aastat tagasi. Kui nüüd Liis Aedmaa kutsus mind Ugalasse klassikat lavastama, siis tuligi mulle seesama materjal meelde. Ja oma päevakajalisust ei kosta see teos ilmselt kahjuks kunagi – nii kaua, kui manipulatsioon, konkurents, näivus meie planeedil püsivad.

Aga miks oled pealkirja muutnud?

Sellepärast et tänapäeval ei ole kodanlase ja aadlimehe erisus enam aktuaalne, aga uusi kvaliteete ja vorme ihaldame me ikkagi samamoodi, lihtsalt aadelkond on vahetunud influentserite ja staaridega. Me vaatame nende pilte ja *story*'sid ja võib-olla järgmisel päeval ostame nendega samasuguse kleidi või

proovime koguda raha, et lubada endale einet samas restoranis, kus nemad einestavad. Mul ei ole sellele vastust, kuid mind huvitab, mis asi see on, mis paneb inimesi nii käituma. Võib-olla tuleneb see soovist olla samaväärselt ihaldatud. Omaette küsimus on, kas väliste vahendite kaudu on seda üldse võimalik saavutada. Kui rääkida Tšehovi kaudu, siis Lopahhin ei saa omada kirsiaeda, see ei ole ostetav, see on hoopis midagi muud kui see, mille ta lõpuks soetab, raiub maha ja ehitab peale suvilad. Samamoodi ei ole võimalik saada endale raha eest aadlitiitlit.

Õpetajatena me just rõhutame, et igaühel on oma tee valida. Kuidas Sa oma õpilastele iseenda mõistmist õpetad?

Me alustame alati grupiharjutustega, et igaüks õpiks end grupis turvaliselt tundma. Alles pärast selle turvalise ruumi tekkimist hakatakse ka eraldi tegutsema. Jah, kõige esimene faas on usalduse tekitamine. Õpilased imestavad tihti, et teised on samasugused – haprad ja segaduses. Esimene samm ongi saavutada julgus olla haavatav, avatud ja õrn.

Oma vigadest õppimine nõuab kõige suuremat julgust.

Teater ongi üks nendest kohtadest, kus ideaalis võiks tekkida arusaam, et me kõik eksime, parandame, kukume ja tõuseme. Just selle kaudu saabki hakata tekkima looming. Hirmuga ei ole siin midagi teha, see on suur takistaja loomingu tegevuse juures. Kognitiivsed võimed, koostööoskus, suhtlemine, mõtlemine, kujutlusvõime, tähelepanu,

keskendumine, teistega arvestamine, mänguline ja loov mõtlemine – need kõik on olulised oskused, mis võiksid koolisüsteemis olla lisaks kõikidele muudele vajalikele õppeainetele.

Kuidas Sa õpetamise juurde üldse jõudsid?

Kui ma alles ülikoolis õppisin, kutsus isa Lembit Peterson mind VHK juurde õpetajaks. Aga tegelikult oli mul juba lapsena soov saada õpetajaks, näitlejaks ja lavastajaks. Just, kolm ametit. Ja kohe esimesest lennust alates ma sain aru, et olen õiges kohas. Ei ole olnud ühtegi tundi, kuhu ma ei oleks suure rõõmuga läinud.

Aga kuidas need eri rollid kokku kõlavad?

Eks nad kõik on erinevas kohas minu sees. Ma olen näitlejana teistsugune kui lavastaja või õpetajana. Õpetajana ma jälgin arenguteed, kuhu inimene on jõudnud, ja tegelen sellega, kuidas aidata tal oma potentsiaali täielikult rakendada. Näitlejana vaatan ma, kus asetsen tervikus ja mis funktsiooni seal

täidan. Mulle on hästi oluline, miks ja mida ma loominguliselt teen ja kuidas minu tegevus ühtib lavastaja sõnumiga. Lavastajana peab mul olema hästi selge, kuhu see tekst tänases päevas paigutub. Samal ajal on mu jaoks ülioluline ka lavastuse rütm ja vorm, sest siis saab ka sisu hakata vabamalt avanema. Ma pean aru saama, mis stiilis või stilistikas hakkab materjal laval elama. Näitlejad toovad omalt poolt kaasa hästi palju isiklikku kogemust, teadmisi ja loomingulist mõtlemist. See on põnev dialoog.

Mis teemad Sind lavastajana puudutavad?

Ma ei ole tegelikult teemade suhtes väga valiv. Võiks öelda, et mind huvitab elu igas oma ilmingus. Lavastama hakkamiseks peab teema puudutama mind nii sügavalt, et kutsuks seda ümbritsevatega jagama. Ütleme nii, et küsimused elu ilmingute kohta on intensiivsed, aga vastused on hõredad ja see sunnib neid läbi mängu ikka ja jälle otsima.

Küsis dramaturg Tõnis Parksepp

Ronk ja rebane

Hea isand ronk kükkis üleval puul,
juust nokas, rõõm suur, et saab süüa.
Rebasel all lõhnast sülg lausa suul,
seab juttu, et saak üle lüüa:
„Noh tere ka, siitmetsa kauneim lind!
Küll on teil ilus rüü! Küll hurmate te mind!
Ka fööniks, keda nägin alles eile,
vist hääle poolest kõvasti jääb alla teile!
Kui nii, siis teiesarnast teist ei mina tea!“
Me ronk, neid sõnu kuuldes, kaotab pea
ja näitamaks, et hää tal tõesti hea,
teeb lahti noka, lahti laseb saagi.
All vader juustu kinni püüab
ja hüüab:
„Kulla papi, kas teie siis ei teagi,
et meelitata viitmist finantseerib.
See õppetund tükk juustu, arvan, väärrib.“
Ronk vihast korra kraaksus veel,
kuid reinuvader oli uru poole teel.

Jean de La Fontaine (tlk Lauri Leesi)

Klassitsism oli 17.–18. sajandil eri kunstiliike ühendanud suund, mis antiikkultuurist eeskju võttes pani rõhku teose täiuslikkusele, vaimsele kooskõlale, selgusele ja tervikule. Klassitsistlik kirjandus ja kunst olid oma vormilt kindlapiirilised ja sisult õpetlikud. Klassitsismi õitseaeg Prantsusmaal langeb kokku Louis XIV ehk Päikese-kuninga valitsemisajaga (1643–1715). Louis XIV on ajalukku läinud kui Euroopa kõige kauem valitsenud monarh, kes koondas kogu riigivõimu enda kätte, vähendas aadlike poliitilist mõju, lasi ümber ehitada Versailles' lossi ja toetas teadlikult kunsti ning kultuuri. Tema õukonnas oli loomine kui sobiv vahend moraalnormide ja kuningavõimu ülistamiseks. Seda aitas saavutada juba 1635. aastal asutatud Prantsuse Akadeemia, mille eesmärk oli kehtestada prantsuse keelele ühtsed reeglid ja kujundada riiklikult sobilikku kirjanduslikku maitset. Kogu kultuur lähtus antiikaja ideaalidest ja teenis ühiskonda. Teosed olid loogilise ülesehitusega ja vastasid kindlatele vormi- ning stiilinõuetele.

Klassitsistlik teater lähtus kolme ühtsuse printsiibist. Näidendi tegevus pidi olema ühtne, toimuma kindlas paigas ja piiritletud aja jooksul. Näidendid (eelkõige tragöödiad ja komöödiad) pidid olema viievaatuselised ja kirjutatud värsis. Segażanrid, nagu tragikomöödiad, polnud enam soositud. Tragöödiate tegevustik toimus enamasti muinasajal ja tegelased pidid olema oma päritolult suursugused, kuna ülevaid tundeid ei saanud edasi anda mingi lihtlabane kodanlane. Komöödiates olid küll normid leebemad ning seal kujutati ka kaasaegset igapäevaelu ja

madalamast klassist inimesi, kuid eesmärk oli sama. Meelelahutuse kõrval oli alati oluline õpetlikkus. Klassitsistlikud normid taunisid igasugust ebaloolumlikust. Näidendid muutusid ülesehituselt staatilisemaks, sest nappi sündmustikku hakkas kandma tegelaskõne, sh tegelase pikad arutlused, mõtisklused ja sisekõne. Samas muutus teater siiski vaatamängulisemaks. Eriti 17. sajandi teises pooles hakati kasutama ohtralt muusikat, tantsu ja rikkalikke dekoratsioone.

Olulisim tragöödiate autor oli Jean Racine (1639–1699), kelle näidendite tegelased ei olnud enam ainuüksi suured kangelased, vaid psühholoogiliselt usutavad inimesed. Kuigi ka Racine'i näidendite tegelased on kõrgest soost ja vastavad tolaeagse ühiskonna ootustele oma üllaste tunnetega, on neis alati ka inimlikke nõrkusi – tahtejõuetust, rumalust, kirge ja egoistlikkust. Tema näidendite tegevus toimub enamasti antiikajal ja seal on kujutatud mingit konkreetset piirsituatsiooni, kus tegelased peavad eelkõige iseenda tunnetega võitlema. Selline näitekunst sobis väga hästi kuningavõimule, sest niiviisi rääkis teater inimeste loomusest, mitte kaasaegsest poliitikast. Poliitikast ja kaasajast võis (muidugi kuningakojaale sobival viisil) jutustada ainuüksi komöödia.

Tähtsaimaks komöödiakirjanikuks oli Molière (1622–1673), kes kasutaski huumorit ja satiiri, et paljastada inimlikke nõrkusi ja ühiskondlikku silmakirjalikkust. Tema näidendites on sarnast õpetlikkust nagu kaasaegse Jean de La Fontaine'i (1621–1695) valmides, kus tabavate kujundite ja

ironia kaudu ärgitati inimest oma elu valikute üle järele mõtlema. Muusikas sai keskseks loojaks Jean-Baptiste de Lully (1632–1687), kes vastutas õukonnas tantsimise, komponeerimise ja orkestri dirigeerimise eest. Ta tegi tihedat koostööd Molière'iga ja pani

aluse uuele žanrile – komöödia-balletile (*comédie-ballet*). Just de Lully muusika oma pidulikkuses ja korrapäras teenib klassitsismi peamist ideaali – kujundada inimeste moraalseid väärtusi läbi ilu ja vormi.

Konn, kes tahab saada suureks kui sõnn

Konnal silma hakkas sõnn,
ta taljele just pannes rõhku.

Ta ise, pisem veel kui muna, vaevu kõnn,
va kade, ähib, punnitab ja ahmib õhku,
et elukaga võrrelda saaks end.

Ta teiselt konnalt pärib: „Jälgige, mu vend,
kas piisab? Õelge tõtt, mull' tehke seda rõõmu!“

„Oh, ei!“ – „Ja nüüd?“ – „Ei tuhkagi!“ –

„Kuid praegu?“ –

„Ei sinnapoolegi!“

Me punnpea siis, veel ahminud paar sõõmu,
läks lõhki, suri enneaegu.

Ka inimestega on tihti nii,
et rajab vundamenti tõusikmees paleele,
et väikse vürsti maalt suursaadik asub teele,
ja saatjaskonnast unistab markii.

Jean de La Fontaine (tlk Lauri Leesi)

Lavastusala juht **Denis Suits**
Kostüümiala juht **Lily Kraav**
Grimmiala juht **Merle Liinsoo**
Tehnikajuht **Margo Siimon**
Lavatehniline juht **Andre Kõiv**
Kunstnikud-dekoraatorid **Taimi Põlme ja Eve Komissarov**
Kostüümimeistrid **Lily Kraav, Viive Tõlpus ja Irma Orpana**
Puutöömeistrid **Peeter Raska ja Paul Vester**
Metallitööde meister **Jüri Ignatenko**

Finantsjuht **Helle Konts**
Haldusjuht **Kaido Kivipõld**
Teenindusjuht **Diana Treu**
Personalijuht **Eve Põldsaar**
Turundus- ja avalike suhete juht **Annika Vihmann**
Korraldusjuht **Marii Ingrid Saaremäe**
Müügijuht **Mari Hubel**
Trupijuht **Karl Kena**
Dramaturg **Tõnis Parksepp**
Muusikajuht **Peeter Konovalov**

Kavalehe koostas **Tõnis Parksepp**
Kavalehe keeletoimetaja **Anu Nurk**
Plakati foto tegi **Siim Vahur**
Kavalehe fotod tegi **Annika Vihmann**
Kavalehe ja plakati kujundas **Lauri Järvlepp**

Kavalehe koostamisel kasutatud internetiallikad:

<https://www.wikipedia.org/>
<https://www.britannica.com/>
<http://entsyklopeedia.ee/>

Kavalehe koostamisel kasutatud raamatud:

La Fontaine „Valmid Aisopose elu“, tlk Lauri Leesi, Eesti Raamat, 1993.
„Maailmakirjandus. Lääne kirjandus antiigist romantismini“, koost Jüri Talvet, Tartu Ülikooli kirjastus, 2019.

Ugala teatrit toetavad Kultuuriministeerium, Eesti Etendusasutuste Liit, Viljandi linn, Prike, Kafo, MyFitness ja Viljandi Veevärk

ugala.ee

